

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 47/2006 vp

Hallituksen esitys ulosottokaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä syyskuuta 2006 lähettäessään hallituksen esityksen ulosottokaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 83/2006 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi lakivaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ulosottojohtaja Timo Heikkinen ja lainsäädäntöneuvos Tuula Linna, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Matti Korkealehto, sisäasiainministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Etelä-Suomen lääninhallitus
- Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ulosottokaari, jolla kumottaisiin vuodelta 1895 oleva ulosottolaki. Esitys perustuu suurelta osin aiempiin ulosottolain osittaisuudistuksiin.

Ulosottokaareen otettaisiin muun muassa keskeiset säännökset uudesta kaksiportaisesta ulosotto-organisaatiosta. Ulosottopiirejä koskevia säännöksiä muutettaisiin niin, että voitaisiin muodostaa nykyistä suurempia paikallisyksiköitä. Valtakunnallisena keskusviranomaisena toimisi hallintovirasto, joka hoitaisi suurimman osan nykyisin oikeusministeriölle kuuluvista tehtävistä. Lääninhallituksille kuuluvat ulosoton väliportaan tehtävät siirtyisivät mainitulle viras-

tolle. Ulosoton keskushallinnosta säädettäisiin tarkemmin myöhemmin annettavalla lailla.

Avustavan ulosottomiehen virkanimike muutettaisiin kihlakunnanulosottomieheksi. Ulosottomiehiä olisivat kihlakunnanvoudit ja kihlakunnanulosottomiehet, mutta eivät nimismiehet. Eräät tehtävät säilyisivät nykyiseen tapaan kihlakunnanvoudin yksinomaisessa toimivallassa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2008 alusta. Ulosoton keskushallintoa koskevien säännösten voimaantulosta säädettäisiin erikseen lailla.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallintovaliokunta on arvioinut hallituksen esitystä toimialansa huomioon ottaen ulosoton hallinnon osalta.

Valtionhallinnon uudistamistyössä tähdätään parempaan tuottavuuteen edistämällä eri keinoin tehokkuutta ja taloudellisuutta. Samalla halutaan turvata palvelujen saatavuus ja laatu.

Ulosottolaitoksessa samoin kuin oikeusministeriön hallinnonalalla yleensäkin menot ovat jo usean vuoden ajan olleet suuremmat kuin talousarviossa myönnetty määrärahat, minkä vuoksi taloudellinen liikkumavara on supistunut. Valtaosa menoista on sitoutunut pysyvän henkilöstön palkkoihin.

Ulosottolaitoksen tehokkuutta ja taloudellisuutta pyritään edistämään hyödyntämällä yksikkökokojen suurentamisella saavutettavia mittakaavaetuja ja kehittämällä ulosoton toimintaprosesseja. Keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu resussien kohdentaminen, niiden tehokas käyttö sekä kustannusten kasvun hillitseminen pitkällä tähtäimellä.

Hallintovaliokunta toteaa, että ulosoton keskeisenä tehtävänä on oikean perimistuloksen aikaansaaminen mahdollisimman nopeasti. Ulosoton tulee lisäksi kyetä puuttumaan ulosottoa välttelevien velallisten väärinkäytöksiin ja torjumaan osaltaan harmaata taloutta. Edelleen ulosottomenettelyn tulee olla yhtenäistä koko maassa. Ulosottolainsäädäntöä ja -käytäntöä onkin kehitetty siten, että koko toimintaprosessi, mukaan lukien palvelujen tuottaminen, painottuu sähköiseen asiointiin ja henkilötyöpanos voidaan kohdentaa asianosaisten oikeusturvan toteuttamisen ja palvelujen laadun kannalta olennaisiin asioihin.

Ulosotossa edellä kuvattua kehittämislinjaa voidaan pitää luontevana myös ulosoton asianosaisten, velkojen ja velallisten, palvelutarve huomioon ottaen. Suurin osa velkojista on saadun selvityksen mukaan ammattimaisia toimijoita. Velkojan edustajat tai velkoja niissä ta-

pauksissa, joissa yksityinen kansalainen on velkojan asemassa, asioi harvoin henkilökohtaisesti ulosottoviranomaisten kanssa. Valtaosaltaan velkojen asiointi ulosoton kanssa tapahtuu sähköisesti, postin välityksellä tai puhelimitse. Vastaavasti ulosottovelallisen henkilökohtainen tapaaminen on yleensä tarpeen vain viranomaisen aloitteesta tiettyä toimitusta varten. Esimerkiksi maksusuoritukset tapahtuvat lähes aina pankin välityksellä ja velallisen varallisuutta koskevat tiedot saadaan suureksi osaksi sähköisistä rekistereistä.

Sähköisen asioinnin merkityksen velkojen ja ulosoton välisessä kanssakäymisessä arvioidaan tulevaisuudessa entisestäänkin kasvavan. Kun velallinen haluaa oma-aloitteisesti ottaa yhteyttä ulosottoviranomaisiin, hänen kannaltaan on tärkeää, että viranomainen on helposti tavoitettavissa ja kohtuullisen lähellä olevassa paikassa tavattavissa. Valiokunta tähdentää myös ulosoton kannalta olevan tärkeää, että perintätyötä tekevät avustavat ulosottomiehet (esityksen mukaan virkanimike muuttuu kihlakunnan ulosottomieheksi) ovat mahdollisimman lähellä ulosottovelallisia ja tuntevat heidän olosuhteensa.

Valiokunta painottaa, että palvelujen laatu ja kattavuus on varmistettava tulevaisuudessakin ylläpitämällä riittävän kattavaa palveluverkkoa, kehittämällä sähköistä asiointia sekä kehittämällä palvelun laatua ja asiantuntevuutta. Myös yhteispalvelua on hyödynnettävä mahdollisuuksien mukaan.

Paikallinen hallinto

Ulosottopiirejä on nykyisin 51. Piirien lukumäärä perustuu oikeusministeriön tekemiin päätöksiin yhteistoiminta-alueista. Hallituksen esityksen mukaan tarkoitus on, että ulosottopiirien määrä vähenee 22:een. Nykyisten toimipaikkojen määrästä ei kuitenkaan ole tarkoitus luopua.

Valiokunta pitää tärkeänä palvelujen turvaamisen kannalta sitä, että esityksen mukaan yhteispalvelutoimin arvioidaan saatavan jopa nykyistä enemmän palvelupisteitä yhteistyössä

kunnan viranomaisten kanssa ja myös sellaisille paikkakunnille, joilla ei ole nykyisin valtion paikallishallinnon toimintoja. Kaikki toimipaikat eivät kuitenkaan olisi niin sanottuja täydenpalvelun yksiköitä. Valiokunta tähdentää, että niissä tulee kuitenkin voida panna ulosottoasia viireille ja tavata velallista tai velkojaa sovittuna aikana. Kuten edellä on todettu, velkojien osalta valtaosa asioinnista perustuu sähköiseen viestintään, puhelinyhteyteen ja postiin. Jos ulosottoasian hoitaminen edellyttää sitä, että avustava ulosottomies tapaa henkilökohtaisesti asianosaista, joka ei asu paikkakunnalla, avustavan ulosottomiehen tehtävänä on matkustaa lähimpänä asianosaista olevaan toimipaikkaan tai yhteispalvelupisteeseen häntä tapaamaan.

Aiemmin lausuttua täydentäen valiokunta toteaa, että ulosoton piirikoon suurentaminen lisää mahdollisuuksia erikoistumiseen ja vaikeita ulosottoasioita käsittelevän erikoisperinnän laajentamiseen. Myös henkilöstön koulutus ja henkilöstöhallinto voidaan järjestää nykyistä tehokkaammin. Lisäksi voidaan edistää suuremman yhtenäisyyden saavuttamista käytännön menettelytavoissa ja lainkäyttöraatkaisuissa. Olennaisista valiokunnan näkemyksen mukaan on, että ulosoton paikallishallinto kykenee myös vastaisuudessa hoitamaan ulosoton tehtävät tehokkaasti ja laadukkaasti sekä turvaamaan palvelujen saatavuuden maan eri osissa.

Valiokunta korostaa, että ulosottopiirien lukumäärästä päättäminen tulee kuulua valtioneuvoston yleisistunnolle. Sen sijaan toimipaikkojen sijaintipaikat voidaan määrätä oikeusministeriön päätöksellä.

Valiokunta kiinnittää vielä lakivaliokunnan huomiota henkilöstön asemaan muutosprosessin onnistumisen takaamiseksi.

Ulosoton keskushallinto

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ulosoton väliportaan hallinnosta luovutaan. Nykyisin lääninhallitusten oikeushallinto-osastolle kuuluvat tehtävät siirretään myöhemmin perustettavalle ulosoton keskusvirastolle. Myöskin oikeusministeriön oikeushallinto-osaston ulos-

ottoyksikölle nykyisin kuuluvat operationaaliset tehtävät siirrettäisiin mainitulle hallintovirastolle.

Hallituksen esityksen mukaan tavoitteena on tehokas operatiiviseen johtamiseen keskittyvä keskushallinnon yksikkö. Sillä olisi selkeä tehtävänjako hallinnonalan strategiseen johtamiseen keskittyvän oikeusministeriön kanssa. Tarkoituksena on säilyttää keskusvirastossa se ulosotto-oikeuden ja käytännön erityisosaaminen, joka on nykyisissä lääninhallitusten oikeushallinto-osastoissa.

Saadun tiedon mukaan lääninhallituksissa ulosotto hoidetaan nykyisin yhteensä noin 15 henkilötyövuoden voimin. Valiokunta katsoo hallinnon ja operatiivisten ohjaustehtävien keskittämisen perustettavaan hallintovirastoon mahdollistavan erikoistumisen ja käytettävissä olevien resurssien nykyistä tehokkaamman hyödyntämisen. Ulosoton ohjaus- ja hallintotehtävät ovat luonteeltaan pääosin valtakunnallisia. Alueellisen asiantuntemuksen tarve on lisäksi jo nykyisin vähäinen. Paikallisten ulosottoyksiköiden määrän vähentyessä suunniteltuun 22:een, alueelliselle hallinnolle ei ole enää perustetta. Valiokunta ei muutoinkaan näe tässä tapauksessa asianmukaisena valtakunnallisten tehtävien sijoittamista johonkin yksittäiseen lääninhallitukseen.

Johtopäätökset

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella sekä viitaten hallintoselonteosta antamaansa mietintöön (HaVM 2/2006 vp) hallintovaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien ulosoton hallintoa koskevien säännösten hyväksymistä ulosoton piirijaosta päättämistä ja henkilöstön aseman turvaamista koskevin huomautuksin.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

että lakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

HaVL 47/2006 vp — HE 83/2006 vp

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Hannu Hoskonen /kesk
vpj.	Veijo Puhjo /vas	Lauri Kähkönen /sd
jäs.	Janina Andersson /vihr	Kari Kärkkäinen /kd
	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Nils-Anders Granvik /r	Tapani Tölli /kesk
	Lasse Hautala /kesk	Ahti Vielma /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.